

HİKAYE

Doğan KARAKUŞ

YUKARI ÇUKUROVA

Toros heybetli bakar. Geniş bir alana kartal, doğan, şahin, atmaca, deldelice kuşu edasıyla bakar da bakar. Binlerce yıldır böyledir. Yüksekten, doruktan, gökyüzünden bakar. Gah mavidir, gah zeytuni yeşil, gah gün doğumuna inat, kırmızıdır bakışları. Kaşlarını çattığına tanık olmadım. Yürekli, buyurgan, kendinde güven duyan dev bakışları öylesine etkiler ki; heybetinin aksi gözlerim ve yüreğimdedir. Onun için kabarır, şişer döşüm, bakışlarım alıcı kuşun keskinliğine bürünür.

Aslanlar, kaplanlar var imiş eski zamanlarda. Yavuz Sultan Selim Han gelmiş, avlanmış. O da yetmemiş, bir Türkmen kızına kaptırmış gönlünü. Derler ki Kanuni Sultan Süleyman Han'ın anası Türkmen kızıdır. Rivayet odur. Ol dahi derler ki Damat İbrahim Paşa'nın zulmüne duçar olan Yukarı Çukurova halkı bir heyet göndermiştir Der Saadete arz-ı hâl eylemişlerdir. Bunun üzerine ol devletlü padişahımız Kanuni Sultan Süleyman Han tizden, şimdiki At Meydanı, Alman Çeşmesinin yanındaki çınar ağacına ipin dolanıp, orada hâl edilmesini buyurmuştur tebasına. Kızı yalvarmış kocasının bağışlanması için ama Sultan sırtını dönmüştür. İşte, o çınar ağacı yüzyıllardır bir dalı yana uzalı durur, İstanbul'un ortasında.

Yukarı Çukurova böyledir.

Tarihi içinde yaşamış, yaşatmıştır.

Toros dağları dik durur.

İnsanı da...

Yıllar yılları kovalamış, gelmiştir bir zamana. Nice yiğitler dağılmış dört bir yana. Gitmiş, dönmemiş. Ağıtlar yakmış analar, yavuklular, taze gelinler. Anadolu'nun kaderidir ağıt yakmak! Acı, hayatının ta kendisidir. Karac'oğlan çıkmış. Almış sazı eline, deyişlerini sunmuş bir bir. İnciler dizer gibi. Meyremçil belinden yazıya kadar, doğudan batıya kadar, güneyde Yemen çöllerine kadar gitmiş sazının, sesinin uzantısı. Dinlemişler.

Bir Dadaloğlu çıkmış Toros'tan. Avşar begidir. Her nasılsa Osmanlı'nın aklına giren ingiliz der ki;

“Bre Osmanlı! Eskiden harp edip kazanırdın. Ganimet doluydu hazinen. Gücünü yitirdin. Bak seni senin teban bile tanımaz oldu!” demiş. Avşarların vergi vermediğini, asi olduklarını, asker göndermediğini, eşkiyaları kollayıp dağları kaçakların yurdu haline getirdiğini söylemiş. Derviş Paşa komutasında bir ordu gönderip Dadaloğlu önderliğindeki Avşar boyunu yenmiş, Çukurova'yı iskana açıp, tarım arazisi biçimine dönüştürmüştür Osmanlı.

“Belimizde kılıcımız kirmani

Taşı deler mızrağımın temrani

Devlet etmiş hakkımızda fermanı

Ferman padişahın dağlar bizimdir!”

dese de Dadaloğlu, yenilgiyi önleyememiştir. Çaresizdir Avşar. Binboğa dağlarının eteklerinde öbek öbek toplanmış, sıtma sıvalı sineklerin vızır vızır uçuştığı yazıya baka baka kaderlerine boyun eğmiştir. Çaresi yoktur.

“Anavarza yazıları

Ceren guvar tazıları

Bir ocağa sebep oldu

Ortalığın muzuları”

ağıtını yakan kör kadın, elinin deyneği, sırtının köyneği, evinin direği oğlu Derviş'i yitirince Anavarza yazılarından Toros'a bağirmiştir.

Bu kez, güçler savaşı başlamıştır Çukurova'da.

Kimin gücü kime yeterse olmuş.

Birbirini kırmış insanlar.

“Seni vuran Kürt müyüdü

Gurşuncuğu dört müyüdü

Güvenirdim ben Derviş'e

Düştüğün yer berk miydi”

demiş, Anavarza ağtında. Sıtma (okaliptüs) ağaçları dikilmiş yazı boyunca. Bataklık kurumuş, zıncarlıklar sökülmuş, Toroslardan gelen zengin alüvyon ortaya çıkarılmış, bereket fışkırmış. Bu yüzden Çukurova'nın öteki adı Bereketli Topraklar'dır. Anavarza,

o ihtişamlı haliyle koca bir balık sırtına benzer. İyice bakınız. Suları çekilmiş denizin kaçamayan, dibe başını daldırıp öylece kalmış haline benzer duruşludur. Sırtındaki kale surları, sırt yüzgecini andırır. Hemen yanından akan Sumbas suyu ayrı bir hikaye taşır. Rivayete göre Anavarza kralının kızına aşık olur yaver. Kız da yazıdaki çobana aşıktır. Yavere verecektir kızını ama danışır kral.

“Ben çobanı seviyorum!” der kız. Gönülsüzdür.

“Bir yarışma tertip edelim. Toros dağlarından suyu kim önce getirirse seni ona vereyim!”

“Adaletsizlik olur baba. Yaverin adamları var. Çobanın asası.”

“Neylemeli?” diye düşünürken kral, araya sarayın aşçısı girer;

“Kim Toros'tan gelen suda, Anavarza'ya kadar soğumadan yemek gelmesini becerirse kızı ona veriniz!” der. Öneri kabul görür. Su getirilir. Bu su, Sumbas suyudur. Saray aşçısı, kızı bir kıyıya çeker;

“Söyle çobana, dırnak yakan aşı pişirsin!”

Yaver ile çoban çıkar Toros'un başına, Sumbas gözüne. Pişirdikleri yemekleri kazana koyup bırakırlar suya. Kendileri de düşerler peşine. Halk ve kral büyük bir merakla beklerler. Derken, aş kazanları gelince, çıkarırlar sudan. Dırnak yakan aşı sıcaktır. Kızı çobana verir kral. Yaver, dağlara koşar. Kayaların üzerinden atar kendini Sumbas'a. Rivayet odur ki adam boyunda balık donuna bürünür yaver. Bıyıklı, yassı kafalı, iri mi iri... Balığın adı Gelebicin balığıdır. Yaverdir der, Toros ve yazı köyleri. Aşkına yandığı kralın kızı kendine varmayınca atlamıştır Sumbas'a, kayaların üstünden . Sumbas'ın dibi millidir. Sebebi, yavere acıyan su ağlayıp inlemiş, canı yanmasın diye taşları eritmiştir gözyaşları. Gelebicin balıkları Sumbas'tan başka yerde yaşamaz. Hikaye binlerce yıldır söylenir durur.

Ceyhan bir ucundan, Sumbas Anavarza'nın dibinden, Savrun yazının ortasından akar. Yılana benzer, Savrun'un akışı. Delidir. Bahar aylarında öyle bir coşar ki yanına, yönüne yaklaşamazsınız. Toros tepelerinden aşağı koşup gelen gözü kara adama benzer.

“Kadirli halkının eyidir huyu

“Aklını almazsa Savrun'un suyu!” tekerlemesi boşuna söylenmemiştir. Ceyhan, Amanos ve Toros'un bereketli alüvyonlarını yazıya sererken bire bin vereceğinin bilincindedir. O, insana cömert sunum içindedir. Düldül dağının eteğinden, Aslantaş'ın ardından döne döne gelir; Hemite'de bir top ağacın tepeden bakmasına aldırış etmeden Savrun ve Sumbas'ı içine çekerek Akdenize doğru koşar da koşar. Çukurova, üç su ile beslenir. Verimlidir. Yaz günü, ipildeyen bir toprak görürsünüz. Gökyüzüne doğru dalgalı bir yükseliş, usuldan sallanır. Sallanması hızlanınca yukarı doğru hortum oluşunca, ot döven ırgatlar boyunlarına bağladıkları poşuyla terini silerken kazmaları aynı ritm ile vurarak;

“Haydar haydar!” nidalarıyla inletir yazıyı.

Haydar rüzgârdır.

Haydar Düldül dağına atlayan Hazret-i Ali'dir.

Haydar Düldül dağından Anavarza'ya atlayan Hazreti Ali'nin atıdır. İnanmazsanız gidin de bakın Anavarza kalesinin Sumbas tarafına; kocaman bir at nalı izi göreceksiniz kayanın üstünde. İşte o iz, Düldül'ün nal izidir. Rivayet böyledir. Onun içindir ki Düldül dağı kutsaldır, heybetlidir, başı iki şaktır. Çünkü, Hazreti Ali'nin kılıcı Zülfikâr'ın kestiğini rivayet kılar halk. Destansıdır dağ ve yazı. O destansılığına bereketini de katar. Toros'tan, Anavarza'dan bakınca rengarenk olduğunu, göz alabildiğince uzandığını görürsünüz, Bereketli Toprakların. Ne güzeldir, ne kutsaldır! Başkası için rahatını gözetmeyip emek harcayan kişi yüce kişidir. Ona can veren nimeti kazanmak uğruna rahatına kıyan kişi kutsaldır der kutsal kitaplar! Çukurova da alır bundan nasibini.

Kuşları, kurtları, cerenleri, tazıları kalmamıştır amma var olduklarının, Çukurova'nın birer simgesi olduklarının kanıtıdır ağıtlar ve türküler.

“Çukurova turaç senin öz kuşun

Çiy yağarken garip garip ötmen mi

Senin sesin ilkbaharın nişanı

Aşiretler yaylasına göçmez mi” diye uzun havaya sesiyle abanan bir Mahmut Taşkaya'yı;

“Yaylaya gitmişti yayla zamanı

Yaylacılar döndü, Döndü dönmedi

Unutmuş olmalı Ahdi amanı

Yaylacılar döndü, Döndü dönmedi”

diyen bir Dedem Korkut soyundan halk ozanı çıkarmış Yukarı Çukurova... Cinaslı kafiyenin en usta ozanıdır Abdülvahap Kocaman.

“O güzel insanlar, o güzel atlarına binip gittiler!” diyen bir Yaşar Kemal yetiştirmiştir Yukarı Çukurova...

Şairleri, yazarları, Orhan Benli gibi Uluslar arası alanda ününe ün katan ressamalar yetiştirdi Yukarı Çukurova!

Ne mutlu bize!

Ne kutlu bize!

Her yerden bereket, güzellik fışkıran tabiatın çocuklarıyız. Yılanların şahı bile bizdedir... Lokman Hekim bile bizdedir!

Çukurova! Ne güzel, ne yüce, ne büyüsen sen!

Evet sevgili okuyucularım. Bunca övgüden sonra çok güldürücü bir fıkrayla noktalamak istiyorum yazımı.

Andırınlı biri, Adana'ya gitmek için Kadirli üstünden yola çıkar günün behrinde.

“Ulan, Kozan'a uğrayayım da bir cere yaptırayım!” diye, yönünü çevirir, Çukurköprü'den sonra. Kozan'a varır, cereciye uğrar;

“Ebire gardaş, Adana'dan dönene kadar bir cere yap. Aha da parası!” diyerek, peşin ödeme yapar, yoluna devam eder. Bir zaman sonra Kozan'a, cere ustasının yanına gelir;

“Cereyi yaptın mı?” der.

“Aha şorada!” Andırınlı bakar ki cerenin kulpları yok.

“Ebire gardaş, cereye kulp takmamışsın?” diye sitemde bulununca;

“Sen Andırın'a giderken Kadirli'den geçmeyecek misin?”

“Hee! Gecece'em!”

“Marak etme! Kadirli'de sana bir kulp takarlar!” der cereci.

Böylesine güzel, birbirine sataşmalı, gülmeceli, hoşgörölüdür yazı ve dağ insanı.

Selam ola!